

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9So/128/2016
Identifikačné číslo spisu: 6015200345
Dátum vydania rozhodnutia: 30.05.2018
Meno a priezvisko: Mgr. Viliam Pohančenič
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:6015200345.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Mgr. Viliama Pohančeniča a členiek senátu JUDr. Judity Kokolevskej a JUDr. Viery Nevedelovej, v právnej veci navrhovateľa: G. M., nar. XX.XX.XXXX, F. XX, R. R., zastúpený: JUDr. Peter Tonhauser, advokát, s. r. o., Námestie SNP 17, Banská Bystrica, v mene ktorej koná JUDr. Peter Tonhauser, advokát a konateľ, proti odporkyni: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 30.01.2015 o starobnom dôchodku, o odvolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 26Sd/82/2015-24 zo dňa 17.03.2016, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 26Sd/82/2015-24 zo dňa 17.03.2016 m e n í tak, že rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 30.01.2015 z r u š u j e a v e c v r a c i a odporkyni na ďalšie konanie.

Odporkyňa j e p o v i n á zaplatiť navrhovateľovi náhradu trov konania pozostávajúcu z trov právneho zastúpenia vo výške 149,16 eur na účet jeho právneho zástupcu v lehote 30 dní od právoplatnosti tohto rozsudku.

Odôvodnenie

Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom č. k. 26Sd/82/2015-24 zo dňa 17.03.2016 potvrdil rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 30.01.2015 (ďalej aj len „napadnuté rozhodnutie odporkyne“), ktorým odporkyňa podľa § 65, § 274, § 293z, § 82 a § 114 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 461/2003 Z. z. priznala navrhovateľovi starobný dôchodok od 04.09.2010 v sume 38,10 eur mesačne. Zároveň mu podľa § 82 zákona č. 461/2003 Z. z. zvýšila starobný dôchodok od 01.01.2011 na sumu 38,80 eur mesačne, od 01.01.2012 na sumu 40,10 eur mesačne, od 01.01.2013 na sumu 51,30 eur mesačne, od 01.01.2014 na sumu 60,10 eur mesačne a od 01.01.2015 na sumu 65,30 eur mesačne. Krajský súd navrhovateľovi náhradu trov konania nepriznal.

V odôvodnení rozsudku krajský súd poukázal na to, že medzi účastníkmi konania nebol sporný dátum

vzniku nároku navrhovateľa na starobný dôchodok dovŕšením veku 55 rokov, t. j. XX.XX.XXXX, za účinnosti zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 461/2003 Z. z.“). Nebol sporný ani výkon jeho pracovnej činnosti vo zvýhodnenej pracovnej kategórii, t. j. aplikácia § 274 ods. 1 a 2 zákona č. 461/2003 Z. z. s určením sumy starobného dôchodku podľa zákona č. 461/2003 Z. z. aj podľa zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, ktorý bol účinný do 31.12.2003. Sporný nebol ani postup krátenia priznaného starobného dôchodku, ani zistené celkové obdobie dôchodkového poistenia, ani výpočet starobného dôchodku. Sporný bol výpočet sumy starobného dôchodku vo vzťahu k spôsobu určenia jeho priemerného osobného mzdového bodu a aplikovanej hodnoty aktuálnej dôchodkovej hodnoty, keď navrhovateľ za rozhodujúci okamih pre aplikáciu relevantných činiteľov pre určenie výšky jeho starobného dôchodku považoval deň podania žiadosti, t. j. 04.09.2013. Pre účely zistenia priemerného osobného mzdového bodu odporkyňa vychádzala z právnej úpravy účinnej v čase vzniku nároku na starobný dôchodok, t. j. k XX.XX.XXXX a aplikovala aktuálnu dôchodkovú hodnotu platnú v čase vzniku nároku na výplatu starobného dôchodku, t. j. v roku 2010. Ďalej krajský súd citoval § 109 ods. 1 a 2, § 112 ods. 1, § 293z a § 63 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z.. Z prechodného ustanovenia § 293d zákona č. 461/2003 Z. z. k úprave účinnej od 01.07.2005 vyplýva, že na dôchodkové dávky právoplatne priznané do 30.06.2005 a na dôchodkové dávky, o ktorých konanie začaté pred 01.07.2005 nebolo právoplatne skončené do 30.06.2005, sa § 63 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom od 01.07.2005 nepoužije. Keďže nárok na dôchodkovú dávku vzniká dňom splnenia podmienok ustanovených zákonom, ich splnenie sa posudzuje podľa zákona účinného v čase ich splnenia. Navrhovateľ dovŕšil dôchodkový vek pri zohľadnení výkonu jeho pracovnej činnosti vo zvýhodnenej kategórii funkcií dňa XX.XX.XXXX. Odchyliť sa od právnej úpravy účinnej v čase vzniku nároku je možné len v prípade, že tak ustanovuje zákon, napr. pri zmene právnej úpravy, čo je riešené v rámci prechodných ustanovení. Odo dňa vzniku nároku navrhovateľa na starobný dôchodok do dňa podania žiadosti o jeho priznanie a rozhodnutie o uplatnenom nároku došlo k zmene znenia § 63 ods. 7 a 8 zákona č. 461/2003 Z. z.. Hoci podľa § 293z zákona č. 461/2003 Z. z. účinného od 01.01.2008 sa na nárok na dôchodkovú dávku, ktorý vznikol pred 01.01.2008, má aplikovať zákon č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom pred 01.01.2008, kedy už bol súčasťou právneho poriadku aj § 293d, nebolo možné dospieť k záveru, že § 63 zákona č. 461/2003 Z. z. sa v znení účinnom od 01.07.2005 má aplikovať pre účely priznania starobného dôchodku navrhovateľovi, t. j. že sa jeho priemerný osobný mzdový bod má zisťovať z rozhodujúceho obdobia 22 kalendárnych rokov pred rokom, v ktorom boli splnené podmienky nároku na starobný dôchodok. Podľa § 293d zákona č. 461/2003 Z. z. sa na tie dôchodkové dávky, ktoré boli právoplatne priznané do 30.06.2005, čo nebol prípad navrhovateľa a na dôchodkové dávky, o ktorých konanie začaté pred 01.07.2005, nebolo právoplatné skončené do 30.06.2005, čo takisto nebol jeho prípad, ani po 30.06.2005 nemal aplikovať § 63 v znení účinnom od 01.07.2005. Výkladom tohto zákonného ustanovenia dospel krajský súd k presvedčeniu, že na rozhodnutie o nároku navrhovateľa na starobný dôchodok a na konanie o ňom, ktoré nebolo začaté ani právoplatne skončené pred 01.07.2005, ho nie je možné aplikovať. Ustanovenie § 63 ods. 7 a 8 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom od 01.07.2005 je možné aplikovať len na tie dôchodkové nároky, ktoré vznikli po 30.06.2005. Na podporu svojho záveru krajský súd uviedol, že pokiaľ nemal zákonodarcu pri zmene § 63 ods. 7 a 8 dňom 01.07.2005 úmysel, aby sa vzťahovalo na už priznané dôchodkové nároky do uvedeného dňa, a najmä na tie dôchodkové nároky, o ktorých sa k uvedenému dňu konalo, nebolo jeho úmyslom vzťahovať novelizované ustanovenie § 63 ods. 7 a 8 uvedeného zákona na tie dôchodkové nároky, ktoré vznikli pred 01.07.2005. Z uvedených dôvodov považoval krajský súd napadnuté rozhodnutie odporkyne za vecne správne. V podrobnostiach poukázal na výpočet sumy starobného dôchodku, ktorý bol navrhovateľovi priznaný a ktorý bol obsahom odôvodnenia napadnutého rozhodnutia, pretože bol realizovaný v súlade so zákonom.

Proti rozsudku krajského súdu podal navrhovateľ v zákonnej lehote odvolanie navrhujúc, aby odvolací súd zrušil napadnuté rozhodnutie odporkyne a vec jej vrátil na opätovné prejednanie a rozhodnutie z dôvodu, že krajský súd dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam a tiež z dôvodu, že rozsudok krajského súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. V súvislosti s konštatovaním odporkyne v napadnutom rozhodnutí, že mu priznala dôchodok podľa § 114 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. od 04.09.2010, teda najviac tri roky spätne od uplatnenia nároku, navrhovateľ uviedol, že rozhodnutie odporkyne o priznaní dôchodku sa nevydáva spätne, ale len do

budúcnosti a podľa § 114 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z.. Dávku je možné len doplatiť a nie priznať, pretože je to v rozpore s povahou práva garantovaného v čl. 39 ods. 1 Ústavy SR z dôvodu, že sa premlčí len nárok na dávku, ale nie samotné právo na starobný dôchodok. Ďalej navrhovateľ namietal, že odporkyňa vychádzala z nesprávnej aplikácie § 293d zákona č. 461/2003 Z. z., ktorý nehovorí o vzniku nároku na dôchodok, ale o skutočnosti, že dôchodkové dávky boli buď právoplatne, procesne priznané alebo konanie o priznaní dávky ešte nebolo skončené. Hmotnoprávna zásada posudzovania nároku na dôchodkovú dávku a jej výšku podľa právnej úpravy platnej v čase vzniku nároku na dôchodkovú dávku bola prelomená § 293d zákona č. 461/2003 Z. z., ktorý pre výpočet výšky dôchodku (na ktorý vznikol nárok do 01.07.2005, ale konanie o dávku bolo začaté podaním žiadosti až po tomto dni) ustanovil odlišné podmienky ako pre výpočet výšky dôchodku, na ktorý vznikol nárok pred týmto dňom, ale o ktorom sa konanie rovnako začalo pred týmto dňom aj vtedy, ak ešte do 01.07.2005 nebolo právoplatne skončené. Navrhovateľ sa domnieval, že krajský súd nesprávne vyložil § 293d zákona č. 461/2003 Z. z., pretože toto ustanovenie nehovorí o vzniku nároku, ale o skončení rozhodovania odporkyne alebo o situácii, kedy konanie bolo začaté, ale nebolo skončené. V tejto súvislosti poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7So/125/2007. Vzhľadom na skutočnosť, že o nároku na dôchodok navrhovateľa sa začalo rozhodovať až 04.09.2013, je aplikácia tohto ustanovenia vylúčená.

Odporkyňa vo vyjadrení k odvolaniu navrhla, aby odvolací súd potvrdil rozsudok krajského súdu z dôvodu jeho vecnej správnosti. Dôvody, ktoré uviedol navrhovateľ v odvolaní, nepovažovala za opodstatnené. Krajský súd správne zistil skutkový stav veci, na základe ktorého ju náležite právne posúdil, pričom nezistil nezákonnosť napadnutého rozhodnutia odporkyne. K prvej námietke navrhovateľa týkajúcej sa nesprávneho výkladu § 114 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. odporkyňa uviedla, že v zmysle tohto ustanovenia sa nárok na výplatu dávky alebo jej časti premlčí uplynutím troch rokov odo dňa, za ktorý dávka alebo jej časť patrili. Podľa § 113 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., nárok na dávku nezaniká uplynutím času. Z citovaných ustanovení vyplýva, že nárok navrhovateľa na starobný dôchodok nezanikol a ani nemôže zaniknúť uplynutím času. Uplynutím času dochádza k zániku nároku na jeho výplatu a preto mu bol priznaný tri roky spätne, ale jeho suma bola určená podľa právneho stavu účinného ku dňu vzniku nároku na starobný dôchodok, t. j. k XX.XX.XXXX. K námietke o nesprávnej aplikácii § 293d zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 244/2005 Z. z. odporkyňa uviedla, že pri výpočte starobného dôchodku navrhovateľa aplikovala § 293z zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 555/2007 Z. z., čo vyplýva aj z výroku napadnutého rozhodnutia.

Dňom 01.07.2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej aj len „SSP“). V zmysle § 492 ods. 2 SSP odvolacie konania podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 OSP) preskúmal napadnutý rozsudok a konanie mu predchádzajúce bez nariadenia pojednávania v súlade s § 250ja ods. 2 OSP a dospel k záveru, že odvolaniu navrhovateľa je potrebné vyhovieť.

Spornou medzi účastníkmi bola otázka, či v prípade navrhovateľa, ktorý všetky podmienky nároku na starobný dôchodok splnil dovŕšením dôchodkového veku dňom XX.XX.XXXX, ale žiadosť o starobný dôchodok podal až 04.09.2013, treba aplikovať § 63 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom pred 01.07.2005 alebo v znení účinnom po tomto dni.

Podľa § 63 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom do 30.06.2005, rozhodujúce obdobie na zistenie priemerného osobného mzdového bodu sú kalendárne roky pred rokom, v ktorom boli splnené podmienky nároku na dôchodkovú dávku, s výnimkou kalendárnych rokov pred 01.01.1994, ak tento zákon neustanovuje inak.

S účinnosťou od 01.07.2005 bolo rozhodujúce obdobie v § 63 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. stanovené ako kalendárne roky pred rokom, v ktorom boli splnené podmienky nároku na dôchodkovú dávku, s výnimkou kalendárnych rokov pred 01.01.1984.

Súčasne v prechodnom ustanovení § 293d zákona č. 461/2003 Z. z. k úprave účinnej od 01.07.2005 (zákon č. 244/2005 Z. z.) bolo ustanovené, že na dôchodkové dávky právoplatne priznané do 30.06.2005 a na dôchodkové dávky, o ktorých konanie začaté pred 01.07.2005 nebolo právoplatne skončené do 30.06.2005, sa § 63 v znení účinnom od 01.07.2005 nepoužije.

V zmysle § 109 ods. 1 veta prvá a ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z., nárok na dôchodkovú dávku vzniká odo dňa splnenia podmienok ustanovených týmto zákonom, ak tento zákon neustanovuje inak. Nárok na výplatu dávky vzniká splnením podmienok ustanovených týmto zákonom na vznik nároku na dávku, splnením podmienok nároku na jej výplatu a podaním žiadosti o priznanie alebo vyplácanie dávky.

Z dávkového spisu vyplýva, že navrhovateľ podal žiadosť o starobný dôchodok dňa 04.09.2013. Podaním žiadosti o túto dávku sa začalo konanie o dávke. Navrhovateľ splnil podmienky nároku na starobný dôchodok k XX.XX.XXXX, t. j. dovŕšením dôchodkového veku.

V konaní o dôchodkových dávkach platí zásada, resp. vykladané pravidlo, podľa ktorého na posúdenie nároku na dôchodok a na jeho sumu sú rozhodujúce právne predpisy účinné v čase splnenia podmienok nároku na dôchodok. Každá zásada ale platí potiaľ, pokiaľ zákon neustanoví výnimku, teda neustanoví inak.

Vychádzajúc z uvedenej zásady, keďže podmienky nároku na starobný dôchodok navrhovateľ splnil pred 01.07.2005, by rozhodujúcim obdobím pre zistenie priemerného osobného mzdového bodu bolo obdobie rokov 1994 až 2004.

Treba však prisvedčiť navrhovateľovi, že v danom prípade zákon ustanovil v súvislosti so zmenou rozhodujúceho obdobia od roku 1984 aj výnimku z uvedeného pravidla, a to v prechodnom ustanovení § 293d zákona č. 461/2003 Z. z..

Zo znenia § 293d zákona č. 461/2003 Z. z. vyplýva, že „nové, zmenené ustanovenie § 63 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 244/2005 Z. z. sa pri rozhodovaní o dávkach dôchodkového poistenia nepoužije len v tých prípadoch, v ktorých boli dávky už právoplatne priznané a nepoužije sa ani na tie dôchodkové dávky, o ktorých bolo konanie začaté pred 01.07.2005 a súčasne nebolo právoplatne skončené do 30.06.2005. Súčasne je ale možné z neho vyvodiť, že sa nové zmenené ustanovenie použije na všetky iné prípady rozhodovania o dôchodkových dávkach, teda vrátane tých, podmienky na ktoré boli splnené pred 01.07.2005, ale konanie o nich začalo až po 01.07.2005.“ (rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4So/180/2007 zo dňa 28.03.2008).

Najvyšší súd SR v rozsudku sp. zn. 7So/125/2007 zo dňa 26.02.2009 týkajúcom sa obdobnej právnej veci konštatoval, že „...Použitie § 63 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom od 01.07.2005 nie je podmienené okamihom vzniku nároku na dávku, ale je podmienené skutočnosťou, či o dávke bolo právoplatne rozhodnuté do 01.07.2005, alebo či sa konanie o dávke začalo pred týmto dňom.

Ak by podmienky nároku boli splnené po 30.06.2005, priemerný osobný mzdový bod by sa vypočítal z rozhodujúceho obdobia najmenej dvadsiatich dvoch kalendárnych rokov pred vznikom nároku na dávku rovnako ako v prípadoch, v ktorých žiadateľ o dávku splnil podmienky pre vznik nároku na dávku už pred 01.07.2005, ale žiadosť o dôchodok bola podaná až po tomto dni.

Hmotnoprávna zásada posudzovania nároku na dôchodkovú dávku a jej výšku podľa právnej úpravy platnej v čase vzniku nároku na dôchodkovú dávku bola prelomená znením § 293d zákona č. 461/2003 Z. z., ktorý pre výpočet výšky dôchodku (na ktorý vznikol nárok do 01.07.2005 ale konanie o dávku bolo začaté podaním žiadosti až po tomto dni) ustanovil odlišné podmienky, ako pre výpočet výšky dôchodku, na ktorý vznikol nárok pred týmto dňom, ale o ktorom sa konanie rovnako začalo pred týmto dňom aj vtedy, ak ešte do 01.07.2005 nebolo právoplatne skončené.“

Ako už odvolací súd uviedol vyššie, navrhovateľ splnil podmienky nároku na starobný dôchodok už dňa

XX.XX.XXXX, teda pred 01.07.2005, ale žiadosť o túto dávku podal až po tomto dátume, a preto sa vzhľadom na odlišnú právnu úpravu, uvedenú v § 263d zákona č. 461/2003 Z. z., jeho osobný mzdový bod a následne výška dávky vypočíta z rozhodujúceho obdobia rokov 1984 až 2004 tak, ako to predpokladá citované zákonné ustanovenie.

Z uvedených dôvodov odvolací súd podľa § 250ja ods. 3 veta prvá OSP rozsudok krajského súdu zmenil tak, že napadnuté rozhodnutie odporkyne zrušil a vec jej vrátil na ďalšie konanie. Úlohou odporkyne v ďalšom konaní bude pri výpočte sumy starobného dôchodku navrhovateľa aplikovať § 63 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom po 01.07.2005, určiť sumu starobného dôchodku a rozhodnúť aj o jeho následných zvýšeniach v súlade s príslušnými právnymi predpismi. Pri novom rozhodovaní vo veci je odporkyňa viazaná právnym názorom odvolacieho súdu (§ 250ja ods. 7 OSP).

O trovách konania odvolací súd rozhodol v súlade s § 246c ods. 1 v spojení s § 224 ods. 1 a § 250k ods. 1 OSP tak, že úspešnému navrhovateľovi priznal náhradu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby po 66 eur podľa § 11 ods. 4, § 13a ods. 1 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie odvolania - obe zo dňa 03.05.2016) a k tomu 2 x režijný paušál po 8,58 eur. Náhrada trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 149,16 eur, ktorú je odporkyňa povinná zaplatiť právnemu zástupcovi navrhovateľa podľa § 149 ods. 1 OSP do tridsiatich dní odo dňa právoplatnosti tohto rozsudku.

Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.